

ORIENTační list 10

Umění tibetského buddhismu

Thangka

Co je to *thangka*?

Thangka je označení náboženského obrazu tibetského buddhismu, v překladu znamená něco co se navíjí, tedy svitek, protože se díla uchovávala svinutá.

Thangky mohou být malované, tištěné,

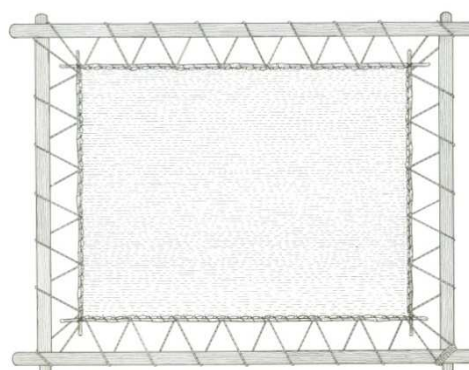

vyšívané nebo vytvořené technikou aplikace. Podle tantrické literatury mají mít *thangky* obdélníkový tvar. Nejčastějším podkladovým materiálem je bavlněné nebo lněné plátno, někdy hedvábí a kůže. Na borduru se používá hedvábný satén nebo brokát, většinou čínského původu. Na horní části bordury jsou našity dva proužky ze žlutého nebo červeného hedvábí, které symbolizují duhu. Na spodním okraji bordury je přesně uprostřed čtverec hedvábné látky jiné barvy. Představuje symbolická dvířka *thangky*, zdobená často motivem draků zastupujících sféru kosmických vod. Horní

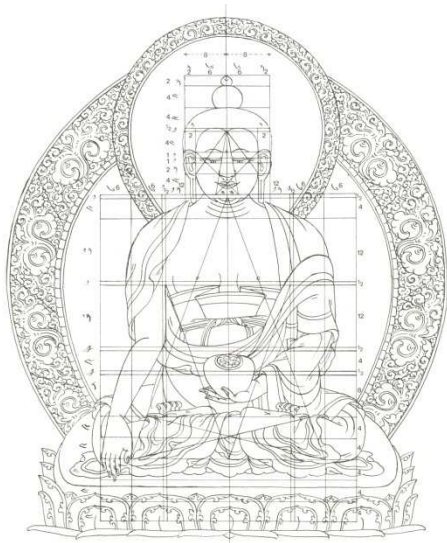
a dolní okraj bordury zpevňují obvykle dřevěné válečky. Ochranná rouška pokrývá *thangku* po celé délce. Bývá z tenkého hedvábí a je našita v úrovni horního válečku.

Jak se dělá *thangka*?

Plátno se napne do pravouhlého rámu a na koncích se připevní provázky. Plocha se dvakrát až třikrát po obou stranách potře roztokem lepidla živočišného původu s vápenatou příměsí. Po zhoustnutí a uschnutí lepidla je povrch vyhlazován mušlí nebo jiným hladkým předmětem. Přípravné kresby se tradičně prováděly dřevěným uhlím. Začínalo se vždy ústřední postavou a kolem ní se odvíjely

další scény. K rozvržení kompozice sloužilo osm základních linek - dvě diagonály, jedna vertikála, jedna horizontála a čtyři vnější ohraničení. Při rýsování linek a pomocných bodů pracovali malíři s pravítky a kružítky.

Bylo přitom třeba dodržovat pravidla buddhistické ikonometrie. Inspiraci pro kompozici malby hledal malíř v příručkách buddhistické ikonografie. Umělec se vedle toho také řídil požadavky patrona nebo návrhy učených lamů. Své nadání a kreativitu mohl malíř projevit v dekorativní části malby, například v krajině na pozadí nebo ve výzdobných prvcích.

Při malbě *thangky* se používaly minerální pigmenty pro vyplnění jednotlivých ploch a organická barviva či laky pro stínování a kontury. Barvy se drtily na prášek ve zvláštním kamenném hmoždíři pomocí dřevěného tlouku. Minerální pigmenty bylo třeba míchat s pojivem, kterým byl většinou kliš či jiné živočišné lepidlo. Zlato se používalo na pozadí a ozdoby. Barvy se nanášely štětcem, který se skládal z jemných zvířecích chlupů a dřevěné násadky.

Po nanesení barev se celá plocha malby jemně seškrábala, aby se odstranily rozdíly v konzistenci, hustotě a struktuře

barev míchaných z odlišným pigmentů. Někteří malíři přistoupili ještě ke stínování. Téměř každý předmět na *thangce* potřeboval obtáhnout obrysy či některé detaily. Zlaté plochy v obraze se nakonec leštily. Některé malované *thangky* se opatřovaly nápisy v drobném zlatém písmu. Pro správné provedení a úhledný rukopis býval na tento krok přizván písař nebo učený mnich. Někteří umělci prováděli ještě konečné suché leštění rubové části *thangky*, aby byl povrch hladký a odolnější proti praskání. Na zadní stranu *thangky* se napsaly posvátné slabiky *mantry*. Podle okrajových linek se malba vyřízla z rámu a všila do bordury. Doba práce na *thangce* záležela na velikosti díla, složitosti kompozice i na tom, kolik se jich malovalo zároveň. Jednalo se tedy o rozmezí dnů nebo několika týdnů, ale pokud se provádělo časově náročné stínování, mohl to být rok i několik let.

Lenka Gyaltsso

Zdroje

S. Hummel, *Geschichte der tibetischen Kunst*, Veb Otto Harrassowitz, Leipzig 1953

D. Jackson, J. Jackson, *Tibetan Thangka Painting. Methods & Materials*, Serindia Publications, London 1984

N. Jelínková, *Ztracený obzor*, Národní galerie v Praze, Praha 2001

P. Pal, *The Art of Tibet*, The Asia Society, New York 1969

G. Tucci, *Tibetan Painted Scrolls*, La Libreria Dello Stato, Roma 1949

